

'Fer un discurs' té nou sentit

Enciclopedia.cat clou l'article dedicat a Quim Monzó amb una frase antològica: "Aquest any [2007] féu el discurs inaugural de la Fira del Llibre de Frankfurt, on la cultura catalana fou la convidada d'honor, discurs que també pronuncià." És a dir, que hi ha un grup de catalans –el redactor de l'article i els responsables de l'apartat "Enciclopèdia" d'*Enciclopedia.cat*– que pensen que quan diem que una persona ha fet un discurs no se sap si l'ha pronunciat o no. Aquestes persones discrepen dels responsables de l'apartat "Diccionari" d'*Enciclopedia.cat*, segons els quals fer un discurs i discursar són la mateixa cosa.

Lloc de desmemòria

Albert Balcells ("El Palau de la Generalitat, sis segles de memòria", dinc *Llocs de memòria dels catalans*, Proa) recorda que Franco va convertir el palau de la Generalitat en "Palacio de la Diputación Provincial" i no torna a esmentar el palau de la Generalitat fins que Josep Tarradellas restableix la institució, l'any 1976. S'oblida de dir que la persona que va recuperar el nom de *Palau de la Generalitat* va ser el franquista Joan Antoni Samaranch, president de la Diputació de Barcelona, pocs anys abans de l'arribada de Tarradellas a la plaça de Sant Jaume.

Espill contra mirall

Per al DIEC2, el sentit que té el mot *espill* a la frase "per la seva generositat, aquest home és espill de tothom" és, indiquen a través de la numeració, una subaccepció, extensió de la primera accepció de *mirall*, "superfície llisa i molt reflectora que...", i no pensen que calgui definir-la. Però a *mirall*, aquest sentit figurat, que exemplifiquen amb la frase "els ulls són el mirall de l'ànima", deixa de ser una subaccepció de la primera i esdevé una segona accepció que sí que exigeix definició: "allò que dóna la imatge d'alguna cosa."

Tomàs Forteza, descobreix l'epistolari, va convertir el carca Alcover al regionalisme de Torras i Bages

El poeta, filòleg i folklorista Tomàs Forteza i Cortès (Palma de Mallorca, 1838-1898) és una figura destacada de la història de la Renaixença. És l'autor de la primera gramàtica històrica catalana, la *Gramàtica de la llengua catalana*, apareguda, pòstumament, el 1915. I va exercir una influència molt clara en les activitats filològiques primerenques d'Antoni Maria Alcover (Santa Cirga, Manacor, 1862 - Palma de Mallorca, 1932). Va ser una influència doble, perquè, a través de Tomàs Forteza, el jove i actiu Antoni M. Alcover va rebre també la de Marià Aguiló i Fuster, mestre, cosí i amic de Forteza. Però la petja que Forteza va deixar sobre mossèn Alcover no va ser només científica.

L'estudi de la correspondència encreuada demostra, diu l'estudiosa Maria Pilar Perea, que l'ascendent de Forteza, tot i mostrar-se respectuós i discret en el seu mestratge, va incidir també en una certa configuració del caràcter del deixeble, en la mesura que el tarannà cantellut d'Alcover ho va permetre, i en molts dels seus gusts i afeccions. Maria Pilar Perea acaba de publicar aquesta correspondència –34 cartes de Forteza i 57 d'Alcover– a l'Editorial Moll, amb el títol *Tomàs Forteza i Antoni M. Alcover. Història d'una amistat (1880-1898)*. En apèndix, el llibre recull una àmplia selecció de l'obra poètica inèdita d'Alcover, gran part de la qual s'extreu de l'epistolari.

En religió, el jove Alcover era tan intransigent, tan carca, que Tomàs Forteza va deixar de tenir-hi relació epistolar i personal durant cinc anys, del 1886 al 1890. Forteza era catòlic fervent, però liberal, i Alcover, ja des

del seminari, es destacava, entre els tradicionalistes, com el més extremista i sorollós. El capellà sadadellenc Fèlix Sardà i Salvany, el del llibre *El liberalismo es pecado*, els separà: Alcover n'era propagandista i apòlogista i Forteza, detractor.

La represa de les relacions amb Forteza significaren per a Alcover, des d'un punt de vista ideològic –diu M. Pilar Perea– l'adopció de posicions més obertes i dialogants i, amb el temps, la transició de l'integrisme religiós al regionalisme polític. Forteza havia optat obertament pel regionalisme, influït per l'obra del bisbe Torras i Bages. Així, el 1892 escriu a Alcover: "Ab en Torras juraras esser regionalista fins á la mort, i yo ja ho he jurat." El manacorí, però, s'hi adherí de manera progressiva.

La influència de Forteza-Aguiló es fa palesa en les dues feines que Alcover va emprendre de ben jove: l'aplec de mots i la recopilació de rondalles. Des del 1881, Alcover recollia, com ho indica a l'epistolari, cançons i paraules d'acord amb les orientacions de Forteza, el qual li havia dit que " cercar cansons encare que no u paresca es un treball filològich." Anys més tard, el deixeble, que va fer possible l'edició pòstuma de la gramàtica del seu mestre, reconegué que quan havia emprès l'estudi de la filologia romànica havia estat "l'amistat filial amb En Tomàs Forteza, al cel sia", que "mos havia fet veure de rampellada qualque cosa de tal ciència."

El jove Antoni Maria Alcover i Tomàs Forteza. Les fotografies il·lustren la coberta de l'epistolari.